Oponentský posudek rigorózní práce

Předkladatelka: Mgr. Veronika Podlahová, LL.M.

Téma a rozsah práce: Zločiny proti lidskosti (144 s. textu,)

Datum odevzdání práce: říjen 2013

Mgr. Veronika Podlahová, LL.M., se ve své rigorózní práci věnuje zdánlivě notoricky známému a mnohokrát popisovanému tématu, totiž zločinům proti lidskosti. Zvolené téma zdaleka není něčím, co by nezasluhovalo důkladnou analýzu. Důvodů je hned několik. Prvním z nich je skutečnost, že většina mezinárodních smluv sice mluví o zákazu a zločinů proti lidskosti, ale příliš je nedefinuje. Druhým důvodem je, že řada zločinů proti lidskosti byla definována zejména po druhé světové válce a definice tak neodrážejí nutně vývoj, který nastal zejména koncem minulého a začátkem současného tisícíletí. Třetím dobrým důvodem pro výběr tématu je skutečnost, že narozdíl od mezinárodní právní vědy se v České republice nenajde příliš publikací, které by se jím zabývaly systematičtěji. Informace o jednotlivých skutkových podstatách zločinů proti lidskosti, tak některé procesní otázky spojené s traktovanou problematikou zůstávaly českému čtenáři poněkud vzdáleny.

1. Aktuálnost (novost) a náročnost tématu

Jak vyplývá z předchozího odstavce, je volba tématu zcela patřičná a aktuální. Důkladná analýza zločinů proti lidskosti je nepochybně potřebná nejen z mezinárodního, ale také z vnitrostátního hlediska. Velmi významně přispěla k vyjasnění obsahu skutkových podstat zločinů proti lidskosti judikatura mezinárodních trestních tribunálů. Téma bylo rovněž diskutováno obšírně při jednáních na přípravě Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. I přesto, že výše uvedený vývoj zaznamenaný v posledních několika desetiletích významně posunul vnímání a vyjasňování obsahu zločinů proti lidskosti, existuje stale

ještě několik otevřených otázek. Rovněž z tohoto důvodu je zvolené téma velmi vhodné a aktuální. Autorka pojala navíc svou práci způsobem, který svědčí o tom, že se seznámila s řadou primárních a sekundárních pramenů, zejména zahraničních. Při zpracování tématu musela analyzovat recentní judikaturu mezinárodních trestních tribunálů a porovnávat je s představami právní vědy a praxe v době, kdy se koncepce zločinů proti lidskosti tvořila. Kromě znalosti mezinárodního práva projevila velmi slušnou orientaci v trestním právu. Shrneme-li tuto cast do dílčího závěru, lze konstatovat, že způsob zpracování předložené práce svědcí spíše o tom, že šlo o náročnější proces, než je tomu při zpracovávání témat, která jsou svojí povahou výlučně vnitrostátní povahy nebo naopak výlučně mezinárodní.

2. Formální stránka práce a využité zdroje

Z formálního hlediska nelze práci příliš co vytknout, práce je logicky členěna, jazyková úprava je na odpovídající úrovni, rozsah rovněž odpovídá pracem podobného charakteru. Práce s primárními a sekundárními prameny je standardní, i když si nelze nevšimnout, že se někteří autoři objevují pod čarou častěji. Velmi dobře si předkladatelka práce vedla při analýze judikatury mezinárodních trestních tribunal. To je patrně největší přednost předkládané práce.

3. Charakteristika práce

Kromě úvdu a závěru je práce systematicky členěna do čtyř částí. V úvodu je představeno samotné téma a vymezen cíl práce. Deklarovaným cílem práce je „analýza právních textů a srovnávací historická a komparativní metoda zkoumání pojetí a definice zločinů proti lidskosti a jejich vývoje zejména od poloviny 20. století až do současnosti“. V úvod autorka navíc stručně uvádí strukturu práce a informuje o použitých pramenech a literatuře. V první části práce se obecně věnuje zločinům proti lidskosti. Zločiny proti lidskosti jsou řazeny do širší kategorie zločinů podle mezinárodního práva. Autorka uvádí, že jde o zločiny, jichž se dopouštějí osoby v postavení státních orgánů, jde navíc o

zločiny, které vykazují značný stupeň závažnosti a nebezpečnosti, které spadají mezi normy ius cogens a účinky erga omnes, jejichž spáchání zakládá stíhání na základě titulu univerzální jurisdikce a je nepromlčitelné. Ve druhé a třetí části se autorka věnuje stíhání zločinů proti lidskosti na mezinárodní úrovni, zejména před mezinárodními trestními tribunály (Norimberský tribunál, ICTY, ICTR, reziduální mechanismus a Zvláštní soud pro Sierra Leone) a před Mezinárodním trestním soudem. Autorka analyzuje jak statuty soudních orgánů, tak jejich judikaturu a všímá si při tom posunů ve vymezení zločinů proti lidskosti, k nimž postupem doby právě díky činnosti daných soudních orgánů došlo (odpadnutí podmínky war nexus, omezení elementu pronásledování na specifický typ zločinu proti lidskosti, zapojení požadavku systematického útoku na civilní obyvatelstvo). Čtvrtá část je věnována procesní stránce stíhání zločinů proti lidskosti na vnitrostátní i – zejména – mezinárodní úrovni. Na mezinárodní úrovni se autorka věnuje některým základním překážkám, omezujícím stíhání zločinů proti lidskosti. Za ně považuje zvláště selektivní justici (otázka tzv. velkých ryb, problém spravedlnosti vítězů a problém dvojích standardů), dopadení pachatelů a délku a komplexnost případů. S výjimkou poněkud telegrafického popisu stíhání zločinů proti lidskosti na vnitrostátní úrovni, se jednotlivým problémovým otázkám čtvrté části věnuje velmi podrobně.

Práce je zakončena přehledným závěrem, v němž autorka syntetizuje, k čemu ve své analýze dospěla.

4. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Jak je uvedeno již výše, práce je po formální i obsahové stránce zpracována velmi solidně. Žádné zvláštní připomínky k ní nelze mít.

V souvislosti se čtvrtou částí napadá oponenta hned několik otázek. Jednou ze základních je ta, jaký je vlastně účel přijatých mezinárodních instrumentů na ochranu lidských práv. Odpoví-li autorka tak, jak si oponent myslí, vyvstává další otázka, a to jakým nejefektivnějším způsobem lze oběti zločinů proti lidskosti nejlépe chránit a do jaké míry

mohou mít opatření přijatá na mezinárodní a vnitrostátní úrovni preventivní funkci. Kromě toho lze položit ještě další otázku, totiž tu, zda lze při současném stavu mezinárodního práva a vývoji mezinárodních vztahů efektivně přistupovat k naplnění základního účelu právní úpravy ve všech případech zcela rigidně a stejně, anebo zda přece jen není namístě jistá flexibilita v použití prostředků, právě ve prospěch případných obětí.

Závěrem bych rád uvedl, že celkově práci hodnotím velmi kladně, doporučuji ji proto k ústní obhajobě.

Vladimír Balaš

V Praze dne 23. prosince 2013